

STUDNICE SVĚTCŮ

Angloirsky napsal

JOHN M. L. SYNGE

J. M. S Y N G E

STUDNICE SVĚTCŮ

Z anglo-
irštiny přeložil
Karel Mušek

NOVA ET VETERA SVAZEK 44.
STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ 1921

**Veškerá autorská a provozovací práva vyhrazena
jsou překladateli hry p. Karlu Muškovi, režiséru
Národního divadla v Praze.**

O S O B Y :

MARTIN DOULE,
sešlý, slepý žebrák.

MARY DOULEOVÁ,
jeho žena, slepá, ošklivá, velmi sešlá,
skorem padesátnice.

TIMMY,
kovář, nadprostředního stáří, ale při plné síle.

MOLLY BYRNEOVA,
hezké, světlovlasé děvče.

BRIDE,
jiné hezké děvče.

MAT SIMON

SVĚTEC,
potulný mnich.

Děvčata, hoši a muži.

S C Ě N A :

Pustý, hornatý okres východního Irska.

Děje se před jedním nebo i několika stoletími.

*Když jsem se tázal autora **STUDNICE SVĚTCŮ**, Mr. J. M. Synga, oč se mu zvláště jednalo touto hrou, odpověděl: „Šlo mi o to, uvést na scénu prostý irský lid tak, jakým opravdu jest. Dobrý, ubohý, nábožný a pověřčivý. Lid, jehož představy a rozhled nesahají za hranice okresu rodné vesnice; lid, který nemluví frásí, ale řídí se vlastní filosofií nenaučenou, nýbrž přirozeně vyplývající z daných poměrů.“*

Poznámka, že děj se hrá před jedním anebo i několika stoletími, celé dílo ještě více poetisuje.

PŘEKLADATEL.

DĚJSTVÍ I

(Silnice, křižovatka s velkými kameny atd. po pravé straně. V pozadí nízká, pobořená zeď, s otvorem uprostřed. Po levici omšený vchod do kostelíka, zarostlý vůkol křovím a kapradím.)

1

(Martin a Mary Doulovi přicházejí s leva, holí hmatajíce cestu. Přejdou zvolna na pravo, kdež na kamenech usednou.)

MARY: Kdeže to jsme, Martine?

MARTIN: Nu, přešli jsme díru ve zdi.

MARY (pozdvihne hlavu): Tak daleko! Nu dobře. A sluníčko dnes zahřívá, třebaže byla jeseň na sklonku.

MARTIN (vztyčí ruku proti slunci): Aby nehřálo, stojí ještě hodně vysoko na jižním nebi. A tys tak dlouho česala své dlouhé, žluté vlasy, až jsme celé dopoledne propásli. Nejkrásnější chvíle, kdy se lidé ubírají na trh do Clashe.

MARY: Málo platno, když jdou na trh, Martine; ale když se domů vracejí a ženou stáda, a podsvinčata jim kvičí v dvojčolkách — to dají spíše. (Usedne.) Však to dobře znáš, ale to jen abys moh' hubou mlít...

MARTIN (usedne vedle Mary a počne třepiti vláka na travin, jež ona mu podává): Ej, lépe mlít hubou než poslouchati tvoje skřeky. Máš rozkřapaný hlas a — Bůh smiluj se nad tebou — nevím, je-li vůbec pěkné podívání na tebe.

MARY: A ty snad nemáš vykřapaného hlasu, Martine? Či myslíš, že to zdravým hlasu, když člověk celý boží rok prosedí pod širým nebem, v dešti nebo mlze? To věru ne, starý — ač zase povídají, že nic tak neudrží kůži čistou a hebounkou jako teplý jižní větřík, když nám vane do tváře. A já mám hebkou kůži, Martine, a to je právě, co dělá ženskou krásnou a vábnou.

MARTIN (kousavě, ale v dobré náladě): Eh — eh — tak si často myslívám, že, jsi-li vůbec hezká, musí to být s tou krásou náké podivné — kdož ví, jsi-li vůbec hezká? Když já byl mlád a měl svůj zrak, vím, že holky, co měly hezké tvářinky, měly také milý, sladký hlas.

MARY: Tys hlupák, Martine. Optej se jen kováře Timmyho a Matěje Simona nebo Patch Ruadha a všech ostatních. Povědí ti, jak se bláznili po mé hezké tváři. Však dobře víš, že mi v Ballinatone neříkají jinak než „slepá krasavice z údolí“.

MARTIN (jako prve): Eh, jo, jo — Ale zrovna včera, když se šerilo, povídala Molly Byrneova, žes vždy vypadala jako strašidlo.

MARY (ostře): Ta krůta... Bůh jí netrestej! Je žárliva, protože kovář za mnou páčil — a pochvaloval moje vlasy —

MARTIN (s posměšnou ironií): Che-che-che — žárliva —

MARY: Žárliva — byla a je dosavad. A kdyby i nebyla — víš přece dobře, že tam těm běhnám nic nepůsobí většího potěšení, než když si z nás mohou tropit blázný. Štvou nás a namlouvají, aby-

chom si nevěřili, že jsme nejhezčím manželským párkem na světě. (Samolibě se hladí po tváři.)

MARTIN (trochu žalobně): Často si myslívám za té věčné tmy, jak by to bylo hezké, kdybychom se mohli tak alespoň hodinu dívat druh druhu do tváře. Anebo alespoň chvilenu jen, jen co bychom poznali, že opravdu jsme nejhezčími lidmi sedmi krajů východního pobřeží... (Trpce.) Pak by mohli mluvit ti tam dole ve vsi, až by jim duše vyschly, — čerta bychom dbali jejich křápání.

MARY: Kdybys měl rozum, Martine, nechal bys je povídat i tak. Věř, není zlomyslnějších tvorů na světě nad ty, kdož mají zrak. Je jim potěšením, vidí-li něco krásného, předstírat, že to nevidí, lhát nám ubožákům a dělat si z nás blázny. Závidí nám, a proto pomlouvají, jako ta hloupá Molly Byrneova.

MARTIN: Inu, nešť je to i lež, co mi povídala — má přec jen pěkný, hezký hlas a třeba i když křičí na prase, aby nešlo do žita. Věř, rád ji poslouchám, když ve vysoké trávě svolává a honí slepice. (Zamyšleně pokračuje.) Hm, hm, musí to být statná, oblá ženská a při síle, když má tak zdravý hlas!

MARY (pobouřena): Co je tobě po tom, je-li oblá

anebo hubená jak došek, ty — — povídám, že je to běhna, po mužských jako posedlá! Však je ji slyšet na půl míle, když vykládá a řičí u studny.

MARTIN: Což není pěkné poslechnutí, když se mladá holka směje?

MARY (hořce): To se ti líbí, to že je pěkné poslechnutí? Hýká-li taková holka jako osel? Což o to, bláznit hloupé mužské, to ona dovede; to si jdi poslechnout Timmyho, když sedí v kovárně a vzdychá a heká a vyhlíží, jde-li od Griananu. I to bys uslyšel, jak lomí rukama a nemůže dechu pochytit.

MARTIN (trochu dopálen): Možná, možná, ale ještě jsem neslyšel ani jediného mužského, že by nemoh' dechu pochytit, když se dívá na tebe.

MARY: Nejsem jak ty coury, co běhají silnicí, ukazují lýtka a natahují krky po chlapcích... Oh, je to darebáctví na světě, Martine Doule, a zvláště mezi těmi, kteří těkají kolem a slídí svýma uhrančivýma očima! Maj' jen sladká slova na jazyku, ale jsou bez citu a svědomí!

MARTIN (smutně): Máš pravdu, ženo, dost možná — ale musí to být přece jen po čertech pěkná věc, vidět hezkou holku běžet silnicí!

MARY: Což ty — byl bys právě takovým obejdou jako ti ostatní, kdyby ti dal Pán Bůh zrak! Pane na nebi, však bych se neprovdala za muže, který vidí, za nic na světě! Dost se jich o mne ucházelo a byla bych se dobře poměla. Ne, ne, všichni, kdož vidí, jsou falešní, a ty bys byl ze všech nejhorším.
(Pausa.)

MARTIN (naslouchá): Někdo jde, slyším kroky od lesa.

MARY: Schovej to rychle, sice to probodají svýma slídivýma očima a řeknou, že netřeba nám almužny, když můžem robit dračky. Jsou i tak lakomí a málo toho dají!

(Uschovají traviny za kameny.)

2

(S levé strany vystoupí kovář Timmy.)

MARTIN (žebravým hlasem): Chudý, slepý Martin prosí poníženě o nějaký dáreček. Slitujte se, vzácnosti, a darujte stříbrňáček nebo měďáček: ve dne v noci budu Boha prosit, aby vám seslal své požehnání a ostříhal vás na všech cestách vašich!

TIMMY (stane před nimi): Ty šibale, cos' se mi vždy naříkal, že na míli cesty znáš můj krok? (Usedne.)

MARTIN (přirozeným hlasem): Ba poznám jej, kováři, poznám, když pálíš za Molly Byrneovou, a nebo když se ona krade na sáh za tebou. Ale zřídka kdy slyšel jsem tě takhle utíkat; toť zrovna, jakby tě něco po silnici honilo.

TIMMY (utírá si obličej a nabírá dechu): Bůh tě naprav; máš to dobrý sluch, třebaš jinak často lhal. Ale v tom máš pravdu, pospíchám, neb jsem zaslechl dnes divné věci na trhu.

MARTIN (odmítavě): Ty vždycky slyšíš divné věci a konec konců žádná za nic nestojí. Ale něco přec v tom musí být, žes tak záhy odešel a nevyčkal těch jejich trdlovaček a komedií, i všech těch zázraků tam, na obecné louce v Clashi.

TIMMY (dopálen): Přišel jsem ti povědít, že větší zázrak než na clashském trhu přihodí se zde, na tomhle místě — a to za chvíli! (Martin zdvihne k němu hlavu.) Ba, větší zázrak, než byl kdy viděn v celém širém kraji Leinsteru. Ale ty se považuješ za příliš chytrého, než abys takovým věcem věřil, vid'?

MARTIN (rozveselen nevěří): Co, tady že přihodí se zázrak?

TIMMY: Tady, na rozcestí, u kostela.

MARTIN: Nikdy jsem neslyšel, že by se tu bylo přihodilo něco zvláštního; — leda snad, když toho kupce zabili, jak šel domů s plným pytlíkem zlatáčků — Bůh smiluj se nad jeho duší — a vhodili tělo do močálu. Jdi mi s tvými hloupými zázraky a nech nás na pokoji! Rozcestí náleží nám a my ti kašlem na tvé povídačky.

TIMMY: Kdybych chtěl, přesvědčil bych tě o jiném. Pověděl bych ti, že opravdu se stane zázrak tohoto dne — a to takový, že vás oba potěší — ba jistěže, třeba si z toho tropíš jen smích.

MARTIN (zázrak počíná ho zajímat): Co, postaví tu snad v údolí lihovar a budou v něm vařit pálenku? Nu, to by bylo něco, mít vždy tak doušek po ruce a nemusit se trmácet v dešti i mlze dalekou cestou mezi močály.

TIMMY (stále dopálen): Nejde tu o lihovar, aniž o něco podobného.

MARY (přisvědčivě k Timmymu): O, to tedy jistě budou věšet zloděje na pahýlu uschlého stromu?

Slyšela jsem mnohokrát povídat, jaká je to podívaná, když člověka za krk pověsí... Ale co to platno nám, když v očích tma a tma?

TIMMY (mírněji): Mýlíš se, Mary Douleová, nikoho nepověsí tento den; ale ty s pomocí Boží ještě mnoho oběšených uvidíš, než tě na krchově pochovají.

MARY: Kováři, mluvíš do větru — jak bych mohla já, ubohá, od svého sedmého roku slepá žena, vidět lidi všeset?

TIMMY: Což jste nikdy neslyšeli o malém ostrově tam za vodou, kde pochováni leží čtyři krásní světci?

MARY: Pamatuji se, že pocestní, kteří od západu přišli, mnoho o tom mluvili.

TIMMY (naléhavě): Tedy tam u hrobu svatých je hluboká studna, kapradím a mechem obrostlá. A krápne-li jen trošku vody z té studny v oko slepce, nabude zraku a uvidí jako kdokoli jiný na světě.

MARTIN (rozčilen): Je to pravda, Timmy? Neděláš si z nás jen dobrý den?

TIMMY (zamračen): Mluvím pravdu, Martine, a uděláš dobře, když uvěříš. Víím, žes věřil v jiné věci, podivnější, než je ta, o níž povídám.

MARY: Snad bychom mohli poslat nějakého kluka, aby nám vody přinesl. Vypláchnu ráno láhvičku od pálenky a pošlu zrzavého Patcha. Poběhne s radostí, když dostane sklínku na cestu a několik měďáčků, jež máme uschovány pod slamou.

TIMMY: Neprospělo by poslat pro svatou vodu hříšníka, neb jsem slyšel, že svatost vody pomíjí lidskou špatností a hříšností. A zrzavý Patch není o vlas lepší vás. Nes' by svatou vodu a díval se cestou po holkách a přihýbal si pálenky.

MARTIN (zklamán): Zač tedy celý ten tvůj zázrak, kováři? Samotni pro vodu nemůžem, byla by to krušná cesta a dlouhá, ty můj Spasiteli!

TIMMY (netrpělivě se k němu obrátí): A nač byste chodili vy? Což jsi hluchý jako slepý, a neslyšels' mne povídat, že zázrak přihodí se zde, na tomhle místě?

MARTIN (se známkou zloby): Tož tedy otevři svou velkou tlamu, hlupče, a na místě klábosení vyklop rovnou, co se vlastně stane?

TIMMY (vyskočí): Raděj půjdu svou cestou a nebudu mařit času hovorem s takovou nevděčnou čeládkou!

MARY (vstala, stěží zakrývá svou netrpělivost):
Nedbej ho, kováři, a pojd', pověz mně tu pěknou
novinu! (Timmy vstane, Mary hledá cestu k němu
a uchopí ho za kabát.) Nu, povídej, Timmy, přec
se na mne nehněváš? Povídej, hochu, ale netrop
si z nás žertů. Vid', že nebudeš? Nu, jak? Ty sám
jsi přines' svatou vodu?

TIMMY: I kdež pak já...

MARY: Tedy pověz nám o tom zázraku, dobrý
Timmy... Kdože ji přinese?

TIMMY (obměkčen): Zbožný mnich, jeden ze svět-
ců Boha všemohoucího.

MARY (ohromena): Co — cože povídáš? Oprav-
dový svatý?

TIMMY: Ano, svatý mnich, který bosýma nohama
a jen hrubým pláštěm přioděn obchází chrámy
irských krajů. V konvici nese svatou vodu a tou,
i zbožnou modlitbou křísí zemřelé a slepcům vrací
zrak, že vidí, jako šedí sokolové, poletující v obla-
cích!

MARTIN (hledá hůl): Kde mešká svatý mnich, Tim-
my? Půjdu k němu.

TIMMY: Jen zůstaň, kde jsi, Martine. Putuje kra-

jem modle se v kostelích a u křížů na rozcestích. Běžel jsem napřed, je v dolině; houf lidí ho doprovází, neb jsou to tuze krásné modlitby, jimiž Boha vzývá. Však ho brzo uslyšíte, přijde sem, aby pomohl i vám. Je hubený postem jako stéblo traviny. — Řekli jsme mu o vás, je na cestě, uzdraví vás svatou vodou a modlitbou —

MARTIN (obrátil se k Mary): A my se spolu uvidíme! O sláva Bohu: ženo, je to vůbec možno?

MARY (velmi rozradostněna): Což abych seběhla dolů a vzala přes ramena velký šál? Vždyť mi často povídají, že nejlíp vypadám, když mám šálem zahalenu hlavu. Co říkáš, Timmy, je ještě čas?

TIMMY: Dosti času zajisté —

MARTIN (naslouchá): He, tiše pravím... Slyším lid, jdou od potoka, rovnou sem.

TIMMY (hledí v levo, překvapen): Jsou to naše holky, jež šly se světcem... Teď jdou přímo k nám — (pokročí k levé straně) nesou něco v rukou a kráčejí lehounce, jako děti řekli byste — tak se nadnášejí...

MARTIN (naslouchá): To je jistě Molly Byrneova, jistojistě.

(S levé strany vystoupí Molly Byrneova a Bride, nesouce světcův plášť, zvonec a konviči. Obě přijdou k Martinu Doulovi.)

MOLLY (čile): Bůh tě pozdrav, Martine. Nesu svatou vodu, od hrobů čtyř krásných světců západu... Jen krátko ještě, a uvidíte oba jako my —

TIMMY (přejde k Molly, přeruší ji): Však jsem mu to povídal. Bůh vás opatruj! — ale kde je světec a kterak že svěřil svatou vodu tak hříšným osobám?

MOLLY: Šel raději hustým lesem, obával se zástupů, jež rostly stále kolem nás. Řek', že pomodlí se u křížů u Griananu a půjde pěšinou až k rozcestí.

TIMMY (stále překvapen): A svatou vodu svěřil dvěma hříšným holkám? Nu, totě zázrak! (Přejde poněkud na levo.)

MOLLY: Dověděl se od našich hochů, jak obtížno je nésti břímě houštinou po kluzkých kamenech a útesech. Rozhlíd' se tedy a svěřil vodu i svůj velký plášť a zvon nám děvčatům, řka: „Není čistších tvorů pod sluncem nad mladé, nevinné dívky.“

MARY (přejde k sedadlu. Usedne usmívajíc se; sama sobě): Ten svatý je důvěřivý muž, živoucí pravda.

MARTIN (nakloní se vpřed a vztáhne ruce): Dej mi tu vodu, Molly Byrneova, dej, ať mohu věřit, že to vše je pravda a ne žert!

MOLLY (podá mu konvici): Zázraky jsou přepodivná věc! Možno, že tě voda uzdraví už tím jen, že v ruce držíš konvici.

MARTIN (rozhlíží se kolem): Ba neuzdraví, Molly — pořád ještě v očích tma! (Potřásá konvicí.) Je jí tam jen troška! Jaká to zvláštní věc! Taková krapka vody — a člověk by pak viděl pěkné ženské, mladé holky a všecky ty krásné věci, jež Pán Bůh na svět postavil.

(Hledá Mary a podá jí konvici.)

MARY (potřásá konvicí): Pane na nebi, věčná sláva tobě —

MARTIN (ukazuje směrem, kde stojí Bride): A co ty to držíš v ruce, holka, že to tak řehtá a rachotí?

BRIDE (přejde k Martinovi): To je světcův zvonec. Však ho uslyšíš, jak zvoní, když vchází v svatá místa, aby odříkával Otčenáše.

(Martin vztáhne ruku, ona podá mu primitivní zvonec svatého.)

MARTIN (zvoní): Je to milý, sladký hlásek —

MARY: To jistě proto, že jej svatý nosí po boku. Odtud asi ten stříbrný hlas.

(Bride přejde poněkud za Martina.)

MOLLY (rozloží světcův plášť): Počkej chvíli, Martine, postůj, zkusím, jak by ti slušel jeho plášť. (Martin pokročí vpřed, do středu.) Uvidíme, jak bys vypadal, kdybys byl svatým, Martine! He, he, he!

MARTIN (stojí; trochu plaše): Slyšel jsem mnohokrátě pátery povídat o kráse a velebnosti svatých. Celé chvalozpěvy —

(Molly zavěsí naň plášť.)

TIMMY (neklidně): Udělala bys nejlíp, kdybys toho nechala, Molly. Co by tomu řekl svatý, kdyby uviděl, co s jeho pláštěm vyvádíš?

MOLLY (bezstarostně): Jak by to mohl vidět, bloude, když se modlí v lese u křížů? (Otočí Martina.) Podívej se, kováři, jaký je to hezký, zbožný mnich? (Směje se rozpustile.) Je to pěkný chlapík ten tvůj starý, Mary, a kdybys ho viděla, zpyšněla bys jako ti archandělové, než je Pán Bůh svrhl do pekel.

MARY (v tiché důvěře jde k Martinovi a ohmatává plášť): Ba budem oba pyšni ještě dnes, vid', můj Martine?

MARTIN (stále zvoní.)

MOLLY (Martinovi): Což abys tak, Martine, teď chodil po světě jako ten svatý a zvonil u křížů a kostelů?

MARY (zlobně se k ní obrátí): Jak by mohl chodit po světě a zvonit, když má ženu, s kterou je rádně oddán, před oltářem?

MARTIN: Svatá pravda, Molly, a třebaže zvonění by bylo pohodlné a pěkné živobytí, přece zdá se mi lepším žít po boku ženušky, které říkají „slepá kráska z Ballinatone“.

MOLLY (pohrdavě): Bůh tě potěš, věříš-li tomu; ale to budeš vyvalovat oči, až se na ni podíváš.

MARTIN: Nechej žertů, holka, nemohu se beztak dočkat, až ji uvidím tváří v tvář.

TIMMY (nejapně): Poslyš, Martine, vždy jsem slychal, že vyslepci máte jemný hmat, a tak jsi to mohl poznat na prstech, jak má hebkou tvář.

MARTIN (stále ohmatává plášť): Dost možná, kováři. Ale proto přece vím jen pramálo o tvářích a

jemných pláštích. Málo plášťů z pěkné příze mi přišlo do rukou a co se tváří týče (žalobně), ta zdejší děvčata jsou plachá, kováři Timmy, a žádná ne-nechá se pohladit, ač všecky říkají, že jsem hezký, pěkně rostlý chlapík.

MARY (uštěpačně, ale v dobré náladě): Slyšel-li kdy svět takovéhle řeči! Stále jen brebentí o mladých holkách a hebkých tvářích, ač sám má ženu, které říkají „zázrak Západu“!

TIMMY (s politováním): Nu, vy dva uvidíte dnes zázrak zázraků, svatá pravda!

MARTIN: A proč by ne? Což neříkali jste, že její zlaté vlasy a jemná bílá pleť a velké oči jsou dokonalým zázrakem?

BRIDE (která hleděla na levo): Už jsou tu — vycházejí z okraje lesa... Rychle, Molly, ten plášť dolů, svatý mohl by to uvidět a zlobit se.

MOLLY (běží k Bride): Vezmi zvonec a pomoz Mary Doulové. (Martinovi) Nu, sečkej chvíli, než ti sejmu plášť! (Sejme s něho plášť a přehodí jej přes své rámě. Pak strká Martina k Mary Doulové.) Teď oba tiše stůjte a slova nemluvte! (Molly a Bride stojí spíše na levo, majíce konvici, zvonec a plášť

ve svých rukou. Stojí vážně, očekávající příchod světce.)

MARTIN (nervosně upravuje svůj potrhaný šat):
Nebude se horšit, že jsme špinaví, nebude chtít, abychom se dříve umyli?

MOLLY: Jemu nezáleží na tom, jak vypadáte . . .
Moh by kráčet kolem nejkrásnější holky světa a sotva by k ní oči zdvihl — takový svatý není jako ty — však už ani muk!

4

(S leva vystoupí světec provázen davem lidu):

SVĚTEC: Jsou ti zde, oni ubožáci?

TIMMY (ochotně): Ano, toť oni, otče svatý! Zde sedávají na rozcestí a prosí kolemjdoucích o almužnu, neb robí dračky k svícení. Nenaříkají, otče, jsou čilí a veselí a rádi zažertují s těmi, kdož to milují.

SVĚTEC (Martinovi a Mary): Krušný byl to osud pro vás ubožáky, nevidět Božího slunka, ani měsíce, ani zbožných kněží modlících se k Pánu. Však veliká jest milost Boží a vrátí vám skrze mne, nehodného sluhu svého, zrak. (Dá plášť na svá bedra.)

V pusté, sprahlé skále odpočívají čtyři krásní služebníci Boží, z jejich hrobu se prýští voda zázračná, aby pomáhala hladovým a trpícím. (Vezme konvici a zavěsí zvonec po svém boku.) I vám, vyhublým, vrásčitým ubožákům bude spomoženo; neb odvracejí-li se od vás s pohrdáním boháči a jen snad penízek neb skyvu chleba skytnou almužnou, nečiní tak všemohoucí Bůh, a zahrne vás svým požehnáním.

MARTIN (neklidně sebou vrtí): Ale když se zadívají na ni, otče svatý, nejhezčí ženu na východním pobřeží — tu i bohatí —

TIMMY (jím zatřese): Teď drž hubu a poslouchej, co praví světec:

SVĚTEC (zahledí se na okamžik na oba slepce): Jste špinaví a ubozí, ale milost Boží nezná rozdíl; Všemohoucí není jako boháči nešťastného Irska. V kožené kocábce jsem přeplul záliv Cashla a přinesl svatou vodu. Její svatostí a silou vám bude vrácen zrak.

MARTIN (sejme klobouk): Jsem připraven, otče svatý —

SVĚTEC (vezme ho za ruku): Nejprve uzdravím

tebe, pak vrátím se pro tvou ženu. Zajdem v Boží chrám, neb musím dříve pomodlit se před oltářem. (K Mary Doulové, která se šourá stranou.) Ty zatím utiš mysl svou a říkej modlitby v srdci svém, neb je to velká milost, že Pán chce právě na vás projevit své zázraky!

LID (tísní se kol vchodu do chrámu): Pojdte — dívejme se —

BRIDE: Timmy, pojd!

SVĚTEC (zažene lid zpět): Zůstaňte, kde jste, netřeba mi houfu lidí, aby šeptal a hlučel v kostele. Postujte zde, pravím, a přemítejte raději o hříšících, které přivodily na svět slepotu. Modlete se za svou záchranu, aby vás Bůh ochránil od falešných proroků a pohanů, od hříšných slov žen a černokněžníků i od všeho mudrctví, jež ničí tělo i duši člověka!

(Lid ustoupí, světec zajde v chrám následován Martinem. Mary potácí se ku prahu chrámu; několik kroků před ním klesne na kolena. Lid tvoří po pravé straně skupinu.)

TIMMY: Jaký to krásný, něžný hlas! A nebýti toho postění, jistě byl by z něho statný muž!

BRIDE: A jak umí rozkládati rukama, povšimli jste si?

MOLLY: Kdyby někdo u nás se dovedl takhle pomodlit, myslím, že by i voda z naší studny pomáhala. Jen mít tu jeho výřečnost a umět tak pěkně říkat Otčenáše, pak nemusil by člověk vážit cesty, až Bůh ví kam, kde, jak jsem slyšela, nemají pořádných chalup a kde není tak hezkých lidí, jako jsme my.

BRIDE (nahlédala s prava do chrámových dveří): Podívejte se na Martina, celý se třese, — padá na kolena —

TIMMY (úzkostlivě): Bůh mu pomoz, ubožáku . . . Co as řekne, až uvidí svou ženu! Ten bude vyvádět! Myslím, že jsme přece jen chybili, když jsme mu namluvili, že ta ošklivá, vrásčitá babizna je nejkrásnější ženou na světě.

MAT SIMON: Což do toho? Aspoň, dokavad byl slepým, měl se čím těšit.

MOLLY (usedne na Maryno sedadlo a splétá svoje vlasy): I nevidáno! Však budou mít teď oba jiné věci na práci. Ostatně čerta dbá o ženu, když dva, tři týdny má ji po boku. Zvykne jí.

MAT SIMON: To máš pravdu, Molly. A slepý Martin měl jistě více radosti z těch lží, jež jsme mu o jeho krasotince napovídali, než bude mít tvůj příští muž, i když se ti celé noci bude dívat do tváře.

MOLLY (vyzývavě): Zbytečně si hubu lámeš, Mat Simone. Ty nebudeš mým mužem, třebaš celé noci skuhral a kokrhal neb zpíval hezké písničky. Tys mezi posledními, po nichž bych okem hodila.

TIMMY (ustrašen k Molly): Nekřič — kdož bude mluvit takovéhle bohopusté řeči, když světec odříkává modlitbu.

BRIDE (vykřikne): Podívejte se — hleďte — zdá se, že je uzdraven!

MARTIN (volá z kostela): Oh, chvála Pánu Bohu na výsostech...

SVĚTEC (pokojně): Laus Patri sit et Filio cum Spiritu Paraclito, qui suae dono gratiae misertus est Hiberniae...

MARTIN (nadšeně): Pane na nebi — já vidím, ano vidím zcela jasně... Rozeznávám zdi kostela, vidím kapradí a mech, jak roste mezi kameny, vidím i tebe, otče svatý, i modrou oblohu tam nahoře!

(Radostí unesen běží do středu mimo Mary, která třesouc se povstala a hledá holí cestu ku chrámu.)

TIMMY (k ostatním): Nepoznal jí, ani si jí nepovšiml!

(Světec vyjde z chrámu a uvádí Mary přes práh. Martin vyjde mezi lid. Muži stojí po jedné, děvčata po druhé straně. Martin holí zkoumá, zda vše je skutečnost.)

MARTIN (vykřikne radostí): To zde je Timmy, jistěže ano, poznávám ho podle učouzené, chundelaté hlavy... A to je Mat Simon, nu ano, vím to, že je kolohnát... A tuhle stojí Patch Ruadh s těma šilhavýma očima a zrzavou palicí — no, jak by ne!

(Pojednou spatří Molly na Maryně sedadle. Hlas jeho se okamžitě změní.) Oh — Mary Doulová, nebylo lží, co mi o tobě povídali. Ó Pane na nebi, věčná tobě sláva i sedmi světcům tvým, že neumřel jsem dřív, než jsem tě uviděl! Buď požehnána voda i nohy světcovy, které ji nesly přes hory a doliny. A požehnán buď dnešní den i všichni ti dobří lidé, kdož přivedli sem mnicha, neb nádherné máš vlasy a hebkou pleť — (Molly zmatena

skloní svou hlavu.) A až prohlédneš, budeš jako andílkové, jací jsou, jak slýchám, na oltářích!

(Jde k ní blíže.) Zdvihni hlavu, ženo, ať poznám, že jsem bohatším než všichni králové tam na východě. Zdvihni hlavu, pravím, — za krátko uvidíš i ty, a poznáš, že jsem statným chlapíkem! (Dotkne se její brady, ona vyskočí.)

MOLLY: Jdi svou cestou a nech mou bradu s pokojem!

(Lid hlasitě se směje.)

MARTIN (jako omráčen): Ty mluvíš — hlasem Mollyným —

MOLLY: A proč ne vlastním hlasem, bloude? Což máš mne za ducha?

MARTIN: Která z vás je tedy moje žena? (Jde k Bride.) Jsi ty snad Mary Doulová? Mohla bys jí být, podle toho, jak mi povídali. (Prohlíží si ji.) Máš žluté vlasy i bílou kůži a z tvého šálu čpí vlastní můj šňupavý tabák. (Dotkne se jejího šálu.)

BRIDE (vytrhne šál z jeho ruky, zlobně): Nejsem tvou ženou, nech mne být a táhni po svých!

(Lid znovu se směje.)

MARTIN (rozzloben k jiné dívce): Jsi to snad tedy

ty? Nu, není mnoho na tobě, ale ujde to, třeba žes měla dlouhý nos. Za to máš hezké nohy a buclatá ramena i pracky.

DĚVČE (dopáleno): Nikdo mne dosud neměl za slepou, a jako děvče, které chvála Bohu vidí, poděkovala bych za takového dědka, jakým jsi ty.

(Odvrátí se od něho, lid znovu dá se do hlučného smíchu a ustoupí trochu v pozadí, ponechaje Martina po levé straně.)

LID (žertovně): No Martine, zkus své štěstí, jen hledej, však ji najdeš!

MARTIN (vztekle): Kam jste ji schovali? Mor na vás, bědná čeládko, že si ze mne posměch tropíte! Nestydíte se mít mne za blázna v nejkrásnější den mého života? Jste vy cos lepšího, vy holoto, než já a moje žena, již jmenují „zázrakem Západu“? (Během scény vystoupí z chrámu Mary, vidomá. S nápadným, blouznivým úsměvem na rtech přejde na pravou stranu, poněkud za Martina. Ten obrácen zády ke kostelu jí nevidí.)

MARY (když Martin domluvil): Který z vás je Martin Doule?

MARTIN (otočí se k ní): Dáble, to je její hlas!

(Oba stojí proti sobě, hledíce si spolu do tváří.)
MOLLY (Martinovi): Nu tak jdi a polechtej ji na
bradě a promluv k ní tak sladounce, jakož před
chvíli k nám!

MARTIN (takřka zuřivě): Však vás brzo omrzí po-
slouchat, co vám teď povím oběma —

MOLLY (k Mary): A ty nepromluvíš slůvka, kra-
sotinko? Jak se ti líbí ten tvůj junák s křivýma no-
hama a beraním týlem? Pověz přec —

MARY: Myslím, že těžce Pán Bůh zkouší ubohou,
když jí vrátí zrak a k tomu ji postaví takovéhohle
muže před oči.

MARTIN: Jen ty Bohu na kolenou poděkuj, že ne-
musíš se dívat sama na sebe. Neb kdyby jsi se
shlédla, šeredo, sama před sebou bys utekla a po-
bíhala údolím, jak ta stará čarodějka, co minula
se rozumem.

MARY (počne se hájiti poukazováním na sebe):
Nejsem-li tak krásnou, jak říkali, mám přec jen
pěkné žluté vlasy, velké oči a hebkou kůži —

MARTIN (se rozzuří): Co — ty že máš pěkné vlasy
a velké oči? Ty?... Šedá, stará herka má více hřívky
na krku, než ty těch špinavých ježin na lebce! A

oči? Scíplá súva má krásnější, než jsou tvoje, o kterýchs vždy povídala, že bývaly jak blankyt jezera.
MARY (přeruší ho): Sám ďábel ti vrátil zrak a deset satanášů do tě vjelo, že takováhle bohopusté řeči o súvě vypouštíš z úst a nestydíš se obtěžkávat jazyka lží —

MARTIN: Tys, která lže a lhalas celých deset let, den jak den, ba i za noci! Teď teprv, když mi Pán Bůh vrátil zrak, poznávám, proč takováhle stará ohyzda nikdy nemohla mi zrodit děcko!

MARY: A dobře tak — nechtěla bych zrodit zmetka tobě podobného! Jsou jiné ženy za lepší chlápíky než ty jsi provdané a přec Bohu děkují, že nemaj' dětí. Nač množit havěť, za niž by se nebe stydělo a před níž by vlaštovky i vrány ulétaly a andělé se skryli v oblacích!

MARTIN: Teď pryč, obludo, a hledej osamělé místo, kde by tě země ukryla! Pryč, pravím, neb všichni budou prosit Boha na kolenou, do krve sedřených, aby jim seslal svatou vodu, která by jim oči zastřela! Neb věru raději být slepým sto a třeba tisíc let, — kdyby člověk tak dlouho žil, — než dívat se na takovouhle ohyzdu!

MARY (zdvihne hůl): Přetáhnu tě holí, že oslepneš i bez svaté vody a bude po tvém přání —

5

(Ve dveřích chrámu objeví se světec. Hlavu má v modlitbě schýlenu.)

MARTIN (zdvihne hůl a žene Mary zpět na druhou stranu): Táhni, mrcho, nechceš-li, bych ti tu trochu mozku, již máš v hlavě, holí vytloukl!

(Chce ji udeřit, Timmy zachytí jeho rámě.)

TIMMY: Nestydíte se, ve chvíli, kdy svatý mluví s Bohem, ztropit takovouhle výtržnost?

MARTIN: Co mi po svatém i po vás všech? (Pokouší se osvobodit.) Nechej, bych jí nabil ve jménu Boha všemohoucího, a pak chci být tich jak beránek po celý život svůj!

TIMMY (třeše jím): Budeš zticha, povídám!

SVĚTEC (přejde do středu, v popředí): Jsou ti lidé radostí beze smyslu, jak často bývá u osob, zachráněných od zkázy a záhuby?

TIMMY: Ba, svatý otče, jsou beze smyslu; potloukli by se, a to proto, že jsou jeden škaredější druhého.

SVĚTEC (vstoupí mezi ně): Necht' Bůh, jenž právě daroval vám zrak, sešle i zdravý rozum ve vaše mozky. Lépe byste činili, kdybyste nedívající se na sebe — bídné hříšníky, — obrátili oči své ku slávě Všemohoucího a obdivovali nesmrtelné jeho dílo! Duch jeho vznáší se nad vámi a mluví k vám s vysokých hor i proudů, řinoucích se v jezera a moře! Zanechte marnosti a nedbejte tváří lidí; jděte a žijte příkladem Božích světců, pokrývající svá těla hrubou halenou neb koží zvířecí. (Timmy-mu) Nech ho, vidíš, že se umoudřil. (Timmy zanechá Martina.) A ty (Mary), drž svůj jazyk na uzdě, zlá to zbraň svárlivé ženy! Jdětež vy všichni, kteří viděli jste zázrak Boží, a za temných nocí přemýšlejte v srdcích svých o neskonalé dobrotě, s jakou shlíží k vám ubohým, hladovícím dětem Irska, Hospodin! (Zahalí se v plášť.) Bůh požehnej vám všem, mne čeká ještě důležité dílo, neb musím v Annagolanu navštívit ženu, která ohluchla, a v Laraghu dva muže šílené. Pak v Glenassilu jsou dítky slepé od narození; ty uzdravím a půjdu odpočinout si ve svaté lože Kevinovo, modle se k Pánu, aby seslal vám své požehnání. (Skloní hlavu.)

Opona.

DĚJSTVÍ II

(Silnice ve vsi. Na levo kovárna. Před ní rozbitá kola, dříví atd. Skoro uprostřed studna, přikrytá prknem. Je na volném prostranství, aby ji bylo možno obcházet.)

I

(Martin Doul sedí blízko dveří kovárny a řeže polena. Z kovárny slyšeti bušení.)

TIMMY (po chvílce z kovárny): No — pospíšíš-li si tam venku! O polednách chci rozdělat oheň na výhni a ty nejsi ještě ani s polovinou hotov.

MARTIN (zlobivě): Hloupost — do oběda nařezat ta blbá polena! A v břiše kručí, v žaludku není ani co by vyživilo podsvinče. (Obrátí se ku dveřím

kovárny.) Vylez z té díry a rozřež si to sám! Každý člověk na světě má právo alespoň na hodinku odpočinku za dne.

TIMMY (vyjde s kladivem v ruce — netrpělivě): Chceš, abych tě vyhnal na rozcestí silnice? Ale tak už tomu na tom světě. Člověk tě živí, ještě peníze ti cpe a skytá přístřeší a ty mluvíš, jako bych tě trýznil a zlata ti ukrádal.

MARTIN: Však bys se neostýchal krást, jen kdyby bylo u mne zlata k nakradení.

TIMMY (odhodí kladivo a hází nařezaná již polena do dveří kovárny): O to není strachu. — Lenocho pod božím sluncem, který jen Bohu dne ukrádá, ten si k zlatu nepomůže.

MARTIN: Tu, v té černé díře, jistě ne. Líp jsem se měl, když jsem slepý seděl v Griananu. Nemusil jsem dřít a tahat jako mezek, po celičkový den.

TIMMY (udiven stane): Ty že dřeš? (Přistoupí k němu.) Ukážu ti, co je dření, Martine Doule. Svlékni kabát, vyhrň rukávy košile a dej se do toho. — Shrabu zatím popel na výhni. Mám už dost tvého brblání; ani chvílku nebudeš tu lenořit!

MARTIN (ustrášen): Cože? Mám si uhnat smrt?

V tom studeném, psím, zimním nečase sedět bez kabátu a s vyhrnutými rukávy?

TIMMY (přísně): Kabát dolů, nebo hybaj na silnici!

MARTIN (trpce): Pomoz Pán Bůh ubožáku! (Pomalou svléká kabát.) Však jsi znám jako necita. Slyšel jsem povídat, žeš vzal s nebožky ženy prostěradlo, když ji kladli do hrobu. A žádný jiný v celém kraji neškube kachen na zimu a nenechá ta ubožátka nahatá capat po zamrzlých kalužích. Jen tys takový chlap. — (Vyhrnuje rukávy košile.) I jiných špatností jsem slyšel na tebe, a abys věděl, věřím všemu doslova! A povím o tom ve vsi, jak se mnou nakládáš!

TIMMY (zdvihne silné poleno): Tu máš, lenochu, řež a nekdákej! Je to zbytečné, nedbám tvých hloupých tlachů!

MARTIN (zdvihne poleno): Ej, jemine, je to tvrdé dřevo, Timmy! Pane, smiluj se nade mnou! Řezat takovéhle poleno, když kůra je namrzlá a jinovatkou okluzká!

TIMMY (připravuje novou hromádku polen): Jak by nebyla — vždyť od ouplňku mrzne. (Zajde do kovárny.)

MARTIN (řeže dříví, žalobně): Aby nebyla — bo-dejť! Máme to teď psí počasí! Achich! Myslím, že slepým vede se přec jen mnohem líp. Nevidí aspoň černých mraků, jak se válejí po kopcích, a ozno-bených nosů a ubřečených, krhavých očí, jakými strašíš ty, Timmy kováři. Bůh ti pomoz!

TIMMY (šukající mezi dveřmi): Naposled tě mrzí, že zas vidíš, jak?

MARTIN (naříkavě): Což není neštěstím mít zrak, a muset žít a dívat se na takového hrubce, jakýms ty? (Rozřeže poleno a odhodí stranou.) Anebo mít na očích škaredou ženu, jako je Mary Douleová? (Rozřeže jiné poleno.) Však asi Pán Bůh milý také toho má už dost, stále se dívat na tu sprostou lůzu, — do které i ty přináležíš, kováři, — která se tu kolem plouží a brouzdá v neřesti.

TIMMY (nese několik železných háků k zavěšo-vání kotlů, které právě ukul): Měj se na pozoru, Martine; mnozí, jimž světec pomohl, v krátku zase zraku pozbyli. A Mary Douleové prý už oči sláb-nou; povídali to. — Uslyší-li Všemohoucí tvoje nectné řeči, potrestá tě, uvidíš!

MARTIN: Nemám strachu — neztrácím svého zra-

ku. Rozeznávám každou mrzkou vrásku u vlastních tvých očí, Timmy — a je přec hodně temný den.

TIMMY (ostře naň pohlédne): Že je temný den? To se hodně mýlíš, hlupče! Je už dávno jasno, co se na východě z mraků probralo.

MARTIN: Rád bys mi nahnal strachu, vid'š? Hehehe, nalhal ses až hrůza, když jsem ještě neviděl. Teď bys mohl své nectné tlamě dopřát odpočinku.

2

(Mary Douleová vystoupí s pravé strany. Přes rámě má přehozen pytel s luštěninami. Je oběma nepozorována.)

MARTIN: Nebylo by klidu ani pokoje, kdyby na blázny Irska, jakýms ty, nepřišla časem únava. (Obrátí se a spatří Mary.) Pomoz Pán Bůh, už je tu zas! (Otočí se k ní zády a počne pilně pracovat.)

TIMMY (rozveselen k Mary, když ta, aniž by si obou povšimla, kráčí mimo.) Hahaha, podívej se na mužíčka, podívej! Tys ta jediná, která dostane ho k dílu! Od božího rána jen lenoší a láteří.

MARY (škrobeně): O kom to mluvíš, kováři Timmy?

TIMMY (směje se): Nu o něm přece, jen se podívej. Vidiš, jak chuděra má rozedranou košili? Mohla bys večer přijít a spravit ty jeho hadry. A trochu se s ním pomazlit; je tomu už hodně dlouho, co jste si spolu nepopovídali —

MARY: Vy oba můžete mne nechat s pokojem! (S hlavou hrdě vztyčenou odejde.)

MARTIN (okamžitě zanechá práce): He, — vidiš, jaké má trhání! Ani dva dny nevydrží, aby se nepřišla podívat na můj obličej.

TIMMY (uštěpačně): Cože zas povídáš? Na tvůj obličej? Vždyť když tě zahlédla, odvrátila hlavu stranou, jako páter, když vidí opilého chlapa, válet se s holkou v příkopu.

(Martin přejde pojednou ku stavení kovárny a zahledí se v levo.)

TIMMY: Nech jí, starochu, a pojď. — Jaké máš právo po ní slídit, když tě tak odbyla? Necita; srdce jí mělo puknout, když viděla, jak živoříš a nemáš ani kloudné košile.

MARTIN (zlobně křičí): Ho ho, však ty dobře víš, že já to byl, který ji vyhnal od sebe.

TIMMY: Lžeš, staříku, zas už lžeš. Ostatně mně málo na tom sejde, kdo z vás koho vyhnal. Teď jen nelelkuj a dej se do díla!

MARTIN (se nevrle obrátí): No — vždyť už jdu. (Stane pojednou a pokročiv o jeden či dva kroky do středu, zahledí se na pravo.)

TIMMY: Co tě tam zas vábí, Martine?

MARTIN: I kdosi tam slézá s kopce — zdá se, že je to Molly Byrneová — nese konev —

TIMMY: A co ti po tom, kdo slézá s kopce? Táhni k práci a rozřeš polena. Až dořežeš, podýmáš mi měchem — (odhodí háky.)

MARTIN (křičí): Co? Teď mne chceš zase smažit u ohně? (Obrátí se a uzří háky na zemi.) Háky na kotle? A s tím se hmoždíš a pachtíš od božího rána?

TIMMY (opřen o veřeje, s uspokojením): Nejenom háky, ale vyrobil jsem i jiné věci, Martine; víš takové, jaké musí člověk mít, když se chystá uvést mladou žínku pod střechu. Slyšel jsem, že v několika dnech svatý mnich zas poputuje mimo. Poprosím ho, a on mne oddá s Molly Byrneovou, udělá to zadarmo a rád.

MARTIN (prohlíží háky; pevně hledí na Timmyho): To bude Molly Pánu Bohu děkovat, když jí dá takového silného, otužilého muže, jakýms ty.

TIMMY (neklidně): A co by neděkovala, když sama je tak hezká, zdravá holka?

MARTIN (stále hledí na pravo): Pravda, pravda — co by ne?... Bude z vás pěkný párek, sám Bůh všemohoucí se z vás potěší! A myslím, že to budou čertoví caparti, jací se vám narodí — nejhezčí klučící, jací kdy po světě řapali.

TIMMY (opravdu uražen): Bůh ti odpusť! Jsi praškaředý chlap, ale jazyk máš ještě škaředější nežli obličej!

MARTIN (dopálen): Může být jinak, když jsem polouzmrzlý a hladem zmořený? A když jsem i ošklivý, přec po všechny dny života, co mi jich Pán Bůh ráčil popřát, jsem neviděl člověka s tváří tak špinavou jako je tvoje, kováři! — Ba je to ona, už je pod kopcem. — Zalez do díry a vydrhni si kůži, ať tu nestojíš s tím tlustým rypákem a krhavýma očima jako strašák v kapustě!

TIMMY (neklidně hledí na silnici): Co je jí potom, jak vypadám? Postavil jsem pro ni dům tam na

kopci, o čtyřech světnicích. (Vzchopí se.) Je to divná věc; vy dva, ty a Mary Douleová, jste pobláznili celý kraj, odtud až k Rathvanně. Teď tu lidé nemluví a nemyslí na jiné, než jaké mají tváře. (Jde ke kovárně.) Čertovo dílo, co jste tady svými ničemnými tlachy o pěkných tvářích naseli. Ale škodit nemůže, zajdu-li ke škopku a vydrbu si saze z očí!

(Zajde do kovárny. Martin otírá svou tvář šosem kabátu.)

3

(S pravé strany vstoupí Molly Byrneová, nese dřevěnou konev na vodu. Jde ke studni a hotoví se nabrat vody.)

MARTIN (oulisně): Bůh tě pozdrav, Molly Byrneová.

MOLLY (ledabyle): Pozdrav Bůh!

MARTIN: Je to dnes smutný, šedý den. Bůh buď nám milostiv!

MOLLY: Je trochu pochmurno.

MARTIN: Jo jo; je mnoho pochmurného na světě, smutných dnů a černých nocí i prašivých chla-

pů — (udělá rukou pohyb, ukazující nazad.) Bůh nám pomozí, že musíme se na to dívat, když máme zrak! Ale jsou také hezké věci na světě, tak jako hezké holky, jakos ty. — Věř Molly, že kdykoli jen mrknu na tebe, Pánu všemocnému modlitbou děkuji i svaté vodě i její divotvorné moci.

MOLLY: Slyšela jsem kněze kázat v kostele, že jsou to jiné věci, které mužské nutkají k modlitbě, — a ne pohled na hezkou holku. (Nabírá plecháčem vodu a nalévá do konve.)

MARTIN: Však se málo komu dařilo jako mně. Slyšet tvůj hlas a smích a nevidět, jak buclatá —

MOLLY: No, sama bych řekla, že to musí být pramrzutá věc, když takový starý obejda musí sedět se zavřenýma očima a zdání nemá o pěkných ženských, jaké běhají silnicí.

MARTIN: Máš pravdu, Molly, byly to zlé časy! Ale zavýskal jsem vždy, když jsem tě slyšel mluvit cestou ku Griananu. (Hovoří naříkavým hlasem.) Kdybys jen věděla, co pěkných věcí přiváděl tvůj hlas slepému ubožáku na mysl! A od toho dne, kdy jsem tě prvně slyšel hovořit, nejdou mi ty pěkné věci z hlavy!

MOLLY: Budeš-li takhle ke mně mluvit, povím to tvé ženě. — Snad to víš, trhá tam dole kopřivy pro vdovu O' Flinnovou. Slitovala se nad ní, když slyšela, jak s jí tam na rozcestí nectně vyčinil.

MARTIN (netrpělivě): Což nikdo nemůže promluvit se mnou tucet slov, anebo říci prostě „Bůh tě opatruj“ — aniž by mi připomínal tu ohyzdu a onen kletý den?

MOLLY (potutelně): Tu to máme! A já myslela, že se potěší, když mu připomenu den, o kterém hlásal, že je nejkrásnějším v jeho životě!

MARTIN: Můj nejkrásnější den? (Odloží pilu i dřeva a přiblíží se k ní. Žalobně.) Snad neškaredější, nejnešťastnější všech mých dnů! Bylo mi jako dětem, kterým před spaním povídají pohádky. V noci se jim o nich zdá; myslí, že bydlejí ve zlatém paláci a mají kočáry, tažené vraníky. Ráno se polo-zmrzlí probudí a vidí, že spaly na slámě, a na dvorku hýká hladem umořený osel.

MOLLY (nabírajíc vodu, ledabyle): Tys dnes nějak divně naladěn, Martine. Jistě's včera trochu přebral pálenky?

MARTIN (vzchopí se, přejde k ní, ale stane po

vzdálenější, pravé straně studny): Ne, Molly, nepřebíral jsem. Spal jsem v bídne, dřevě boudě... Ležel jsem na otýpce slámy a zdálo se mi o tobě... Viděl jsem tě kráčet silnicí, slyšel, jak tvůj krok zavznívá na hrudkách! A pak zase slyšel jsem tě mluvit a smát se — stála jsi v takové veliké síni, jejíž strop byl z vyschlého trámů. — Jak krásně zní tvůj hlas v takové síni! — A když tak ležím natažen na znaku — slepci tak nejraději spávají — tu je mi mnohem líp, než sedět tady venku, v tom šedém světle, a poslouchat nadávky toho hrubce Timmyho.

MOLLY (překvapena se na něho zahledí): Kde se v tobě tyhle řeči vzaly? Takový starý, plesnivý dědek!

MARTIN: Nejsem tak stár, jak lidé povídají.

MOLLY: Ale přece dost, abys vedl s děvčetem takovéhle hovory.

MARTIN (zničeně): Možno, že máš pravdu — snad. A co mne připravilo o mnoho mladých let? Že jsem žil po boku staré ženy, s ní cítil, a o lásce k ní hovořil. A po celičkový ten čas Timmy lhal a měl mne za blázna.

MOLLY (vyzývavě): To je tuze pěkný způsob, jakým se chceš odměnit Timmymu za jeho dobrotu. Dnes ti přece slova neزالhal a mluvíš stejně bláznivě.

MARTIN: Molly, dnes tím vinna tvoje krása. (Objde ji po levé straně a těsně se k ní přitočí.) A třebaže jsem i starý — slyšel jsem o lánech krásné země, za Iveraghem, v horách Corku. Tam věčně slunko hřeje a obloha září bílým jasem. (Nakloní se k ní.) A světlo je tuze pěkná, božská věc pro chudáka, který tak dlouho' neviděl, i pro děvče s pěkným krkem a hebkou kůží na těle. Ještě dnes bychom se tam pustili a dobře by nám bylo. Od města k městu bychom chodili a vyprávěli hezké povídky, anebo zpívali písničky na trzích.

MOLLY (obrátil se k němu a prohlíží ho od paty k hlavě, poloužertovně): Povím ti něco, Martine: Vlastní tvá žena ti utekla, proto žes škaredý, nicotný dědek — a mne chceš přemlouvav?

MARTIN (dotčen poněkud ustoupí, pak neústupně dotírá znovu): Zdá se ti to podivným? Proč ne? Je mnoho podivného na světě. (Tichým hlasem, ale s rostoucím nátlakem.) Má žena neutekla přede

mnou, třebaže nejsem hezčím, nežli jsem — ale odešla, protože já se díval na vše, co počíná, kterak ráno vstává, jak si česá vlasy i jak se večer svléká a ukládá na lůžko —

MOLLY (mimovolně ji počne řeč zajímat): To dělá přece každý muž?

MARTIN (využije okamžiku): Snad, ale muži si málo všímají svých žen — vyjma ty, kdož byli po čas slepci. (Rozčilen.) Málokterý muž pozoruje stařenou, kterak se k hrobu blíží, a málokterý zase těší se z takové, jaká jsi ty! (Skloní se těsně k ní.) Tvé tělo září, holka, září jako ohně na věžích, co lodím ukazují cestu ku břehu!

MOLLY (odstrčí ho prudce): Jdi mi s cesty, Martine Doule!

MARTIN (hbitě, s velkou dotěrností): Co ti tu povídám, je svatá pravda. (Položí svou ruku na její rámě.) Nebeř si muže, který tak dlouho již se dívá na ten špatný svět. Neboť jak může takový mít zrak, který by byl hoden dívati se na tebe, jak ráno vstáváš a kráčíš ze dvířek tam na pěšinu? Ale uvaž, jak překrásné, když se bude na tě dívat ten, kdo dlouhou dobu neviděl? A třebaže i zase po-

zbyl zraku, pak měl by tvoje oči stále před sebou a ty by ho vedly silnicí, ty by mu zářily, kdyby tvář svou k nebi obrátil, a půdu by mu hřály, na kterou by hlavu položil: Lidé však, kteří vidí, ničeho si neváží a všude nalézají jen neřest a kal.
MOLLY (ohromena poslouchala; odvrátí se stranou): Takhle může mluvit jen ten, kdo se minul rozumem.

MARTIN (jde za ní): Nebylo by divu, kdyby člověk rozum ztratil, když je tobě na blízku. Nech tu konev zde a pojď — vidím tě dnes, zírám na tebe, jak snad ještě nikdo na světě se na tě nedíval! (Uchopí ji kolem pasu a snaží se odvésti ji stranou.) Pojď, půjdem hned! Do Iveraghu, v kraji Cork. Tam pídě neujdou tvé krásné nohy, aby neušláply květinok, které libou vůni šíří po kraji.

MOLLY (postaví konev a snaží se osvobodit): Nech mne, Martine, nech mne, povídám!

MARTIN: Nepokládej mne za blázna, Molly, pojď tamhle tou pěšinou mezi křovisky.

MOLLY (křičí do dveří kovárny): Timmy — Timmy, kováři!

(Timmy vystoupí z kovárny. Martin pustí Molly, ta rozčilena, bez dechu naň ukazuje.)

MOLLY: Slyšels, Timmy, že ti, kdož ztrácejí zrak, musí zároveň i pozbyti rozumu?

TIMMY (s podezřením, ale dosud nejistě): Byl bláznem odjakživa, na mou věru! A potáhne odtud ještě dnes. Měl stravu, přístřeší i mzdu za svou chabou práci.

MOLLY (jako dříve): Teď zbláznil se nadobro. Jen se naň podívej — není to hlupec? Myslí, že může jen hubu otevřít, a přemluví mladou holku, aby s ním utekla.

MARTIN (běží do středu, s rukou na očích, Mary Douleová přichází s levé strany a zvolna běře se ku předu).

TIMMY (hněvem takřka bez hlasu): Kdo by to řekl, že ti slepí jsou tak bezbožní? Ale je to jistá věc! Půjdeš, ničemo, ještě dnes, ale sám — nebudeš

nám už na obtíž! (Obrátí se a zdvihne Martinův kabát a hůl. Něco vypadne z kapsy kabátu, Timmy to zdvihne a dá zas do kapsy.)

MARTIN (obrábí se a spatří svou ženu; šepce k Molly s velkou úzkostí): Nežahanbuj mne před ní a před kovářem, Molly Byrneova — nežahanbuj! Vždyť říkal jsem ti jenom krásné věci a snil... snil o tobě... celé noci snil! (Chvíli váhá a rozhlíží se po obloze.) Blíží se bouře, nebo má snad nastat konec světa? (Potácí se k Mary Douleové, naraziv o konev.) Nebe zastírá se tmou a chmury táhnou povětrím. (Dostihne Mary a oběma rukama uchopí levé její rámě — se vzteklým výkřikem.) Je to tma, blížící se bouře, Mary Douleová? Vidíš mne jasně, svýma očima?

MARY (vytrhne své rámě z jeho rukou a prázdným pytlek praští ho přes obličej): Až příliš patrně tě vidím, jdi mi s očí, ohavo!

MOLLY (tleská dlaněmi): Tak je to dobře, Mary. Tak se má jednat s takovými dotěry. Zde u mých nohou škemral, abych s ním utekla a světem bloudila, až by ze mne byla taková scvrklá babizna, jakous ty.

MARY (vzdorně): Však se také dočkáš, že ti zvráští

kůže na bradě, a pak, věř, těžko bude k nalezení škaredější mrchy v širém kraji Irska... Byl by z vás krásný párek, hehe, jen což!

(Martin s odvrácenou tváří stojí uprostřed).

TIMMY (přejde k Mary): Nemáš už studu v sobě, takové věci povídat jí do tváře?

MARY: Tlustí a otlí zvráští nejdříve! A tvoje plavé vlasy budou jak hrstka slámy, po níž prasata se válejí. (Obrátí se na pravo k odchodu.) Líp je, mít hezkou, prostou tvář jako já, a mít ji celých čtyřicet neb padesáte let. Teď sice blázníš hlupáků, ale brzo budeš příšerou, od jaké budou děti utíkat. (Odejde. Martin se zase sebere a pokročí. Jeho chůze je nejistá.)

TIMMY: Bůh chraň nás od jazyků slepců. (Hodí Martinovi kabát a hůl.) Tu máš svůj starý brak, seber to, je to beztak všecko, co ti na tomto světě náleží! A hybej odsud! Neb přijdeš-li mi ještě jednou na oči — ať slepý nebo vidomý — popadnu perlík a dám ti na pamětnou, že už neotevřeš úst do soudného dne!

MARTIN (vzdorovitě): Kdo dal ti právo, takhle se mnou mluvit?

TIMMY (ukazuje na Molly): Mám ti to povídat? Však dobře víš, žes děvčeti, které je mojí nevěstou, chtěl v srdce jedu nakapat nectnými svými tla- chy ... Ty, sešlý, starý blázen!

MARTIN (povýšeným hlasem): Ty sám jsi blázen, a zlákal jsi ji — neb která holka se zdravýma očima mohla by si vzít takového surovce! — Pohlédni jen na něho, Molly — pohlédni na něho, i já ho dosud vidím! Zažeň ho od sebe, dokud čas, ať za- leze do své černé díry; tam může sedět sám a sám, a potit se a hekat a kovat háky ke kotlům až do věčného soudu! (Znovu uchopí ji za ruku.)

MOLLY: Timmy, zažeň toho člověka!

TIMMY (odstrčí Martina stranou): Mám vzít na tě hůl, Martine? Jdi za svou ženou, je až příliš hezká pro tebe — Molly a mne nech s pokojem!

MARTIN (zklamán): Nechceš mu toho říci rovnou do očí, Molly? Nechceš jeho jazyka černou kletbou obtížit?

MOLLY (po levé straně Timmyho): Povím mu, že už nechci poslouchat tvé bohopusté řeči, ba ani se dívat na tebe! Jdi za svou ženou, a nabije-li ti, pak se chytň nějaké běhny, jaké bloudí silnicí, nebo

si zajdi do města a tam si nákou vem! Ta tě alespoň naučí, jak se jedná s řádným děvčetem z pořádné rodiny. (Vezme Timmyho pod paždí.) Pojď raději do kovárny, než zajde — bojím se jeho zlého pohledu! (Zajde do kovárny. Timmy stane na zápraží.)

TIMMY: Ať tě tu už neshlédnu, Martine Doule! Víš dobře, že kovář Timmy má silné rámě a pádnou pěst! Ta skroutila už onačejší věci, než jsou tvoje staré hnáty a tvoje leb! (Zajde do kovárny a zavře dvěře za sebou.)

MARTIN (chvíli stojí s rukou na očích): To je tedy poslední, nač mám se dívat na tom světě? Ničemnost ženské a medvědí síla toho surovce! Pane Bože na nebi, smiluj se nad ubohým, slepým bídákem, který nemá ani tolik moci, aby mohl těm tam ublížit! (Na okamžik tápe kolem, pak zase stane.) Ale nemám-li síly, zbyl mi můj hlas k modlení! Bůh je zatrat ještě dnes a mou duši s nimi v stejnou hodinu! Aspoň bych je viděl, Molly Byrneovou i Timmyho, jak se smaží v jedné posteli na pekelném plameni... Ó bylo by to podívání, jak se kroutí a křiví ti dva a řvou a úpějí bolestí, den

za dnem a tak až na věky! Snad bych tam nebyl slepým, myslím, a jistě by to peklem pro mne nebylo, ale rájem! Budu se za to modlit, vroucně modlit, ale musím pozor dát, aby Pán Bůh vševědoucí o tomhle mém úmyslu nezvěděl! (Potácí se odtamtud.)

Opona.

DĚJSTVÍ III

(Scéna jako v dějství prvním. Pouze díra ve zdi je polou ucpána trním, větvicemi a podobným. Je časný jarní den.)

1

MARY DOULEOVÁ (slepa, belhá s levé strany a usedne na kameni blízko otvoru ve zdi. Nese si traviny na robení draček. Smutně): Pane na nebi, stůj při mně — opatruj mne, milý Božíčku! Nikdy nebylo tak černo před očima, jako teď — oh, bude to má smrt! Tak samotna tu sedět a vléct se životem, žebrat o sousto chleba, když tak málo kdo se mimo béře a vítr fičí, studený jak led! (Počne třepiti traviny.) Teď i ty nejkratší dny mi budou věčností. — Tak — tu sedím zas, nevidím zbla, nesly-

ším slova a nemyslím než na své modlitby — aby Pán Bůh ztrestal Martina, za jeho ničemnost! Co zakusím teď úšklebků, až ti tam ze zdola mne vyčenichají — prstem budou ukazovat a ptát se, kde mám mužíčka. Už nebudu mít klidu, už nebudu mít hebké tváře — stařena teď bude ze mne, s pochuchanými vlasy, visícími přes čelo. (Pohrává si s vlasy, pojednou zaslechne šramot — chvíli naslouchá.) Slyším krok na silnici — plíživý, pokradmý — Pane na nebi, neopouštěj mne — je to on! (Klidně sedí.)

2

MARTIN DOULE (slepý, tápe s pravé strany; holí hledá cestu): Čert vem Mary Douleovou! Nalhávala mi, že je krásná, jako Bůh ví co. A čert vem toho starého svatého! Jen on je vinen, že jsem poznal, jak jsem byl obelstěn! (Posadí se vedle Mary.) A čert vem i Timmyho, kováře; skorem mne zabil těžkou prací a hladem zmořil. — A deset tisíc ďáblů nechť smaží duši Molly Byrneové — (Mary přikyvuje hlavou) a černé, zrádné duše, vězící ve

všech hříšných ženách světa! (Zastře si rukou obličej.) Bude to má smrt, sedět tu sám a sám — ti ostatní jsou bídná chátra — samý darebák. — Ach, přec byl jsem na tom líp, když mi tu po boku seděla Mary Douleová. Pravda, je ohyzdná jako noc — ale nebyl jsem tak sám. Eh — jen smrt si přivolám, tak sám tu civět za studených větrů, cítit, jak doléhá vlhká noc, a poslouchat vosy, jak poletují kolem křovisek a štěbetají druh druhu. A v dálce na východě zarachotí vůz, pak zase jiný někde tam — nebo zaštěká i pes a vítr hýbe vrbovými pruty... (Naslouchá a těžce vzdychne.) Bude to má smrt, povídám — ztratím rozum, jako jsem ztratil zrak! A každý by tu musil pojít strachy, sedět tu opuštěn a slyšet vlastní dech (nohou zavadí o kámen), šinutí nohy, anebo praskat větvice a také, jak se tráva vlní a šelestí. — (Mary povzdechne, Martin hrůzou jat se obrátí.) Při poslední mojí hodině, při slunci i měsíci, chtěl bych přísahat, že něco tu sedí na kameni, co dýše a heká. — (Chvíli naslouchá, pak nervosně povstane a hledá hůl.) Umírám — umírám hrůzou a strachem — pryč odsud — kde je má hůl? — (Hmatá kolem, až dotkne

se Maryny tváře.) Eh — eh, tu vedle sedí něco — má to studenou, a přec živoucí tvář. — (Chce utéci, ale narazí na zeď. Vykřikne.) Minul jsem pěšinu — nevím, kudy kam! Pane Bože na nebesích, smiluj se nade mnou! Milosrdný Otče náš, dejž, aby moje noha dotkla se pravé pěšiny, jenom dnes vyslyš tu mou prosbu a dnem i nocí se budu modlit a nebudu už uší napínat po mladých holčích — a nic špatného už neprovedu do smrti —

MARY (hněvivě): Nelži Hospodinu všemohoucímu!

MARTIN: Je to Mary Douleová? (Nabude pomalu klidu. S ulehčením.) Je to Mary Douleová, povídám?

MARY: Tak ňák sladký hlas máš, Martine — dávno jsem tě takhle mluvit neslyšela. Snad máš mne za Molly Byrneovou?

MARTIN (přistoupí blíže; stírá si pot s čela): Jo, jo, tak tomu je, když člověk nevidí — zatracená věc! Škaredé pomyšlení, kdybych toho byl zrovna nezažil — bát se takové, jakos ty! No — třebaš jsem trochu přišel z míry, však hnedle budu zase svůj.

MARY: He, he, jsi ty to chlapík, Martine, jako že živa jsem!

MARTIN (plaše usedne poněkud dále od Mary):
No — ty můžeš nejméně povídat. Vždyť jsem slyšel,
že jsi právě tak slepa, jako já.

MARY: A nešť — přec viděla jsem dlouho dost, a-
bych, pokud živa budu, nezapomněla, jaký scvrklý
košťál jsem měla za muže. A také, co ten blázen vy-
váděl, když zaslechl ubohou ženu povzdychnout.

MARTIN: A nezapomeneš snad také, myslím, cos vi-
děla, když vítr vody nečeřil a jasné světlo bylo na nebi.

MARY: Ne, Martine, nezapomenu. A třeba jsem
nebyla takovou, jak ti lháři povídali, přec viděla
jsem ledacos, co mi duši rozradostnilo a rozesmálo.
(Znovu položí ruku na své vlasy.)

MARTIN (ironicky se směje): He, he, he, he. Po-
vídali tam dole, že jsem se minul rozumem — ale
takhle daleko to přece se mnou nedošlo... Bůh
ti pomoz, Mary Douleová; nejsi zázrakem, co se
týče krásy — to jistě ne — ale jsi nejbláznivější
ženská, jaká kdy naším krajem běhala.

MARY (s opovržením): Vidíš — vždy ses chlubil,
jaké máš bystré uši, které po prvním slově roz-
poznají lež. Jsi to bloud! A věříš tomu i teď!

MARTIN: Když tedy nelžeš, jak mi chceš namlouvat, že nejsi vrásčitou ohyzdou, která má už padesátku, ne-li šedesátku na zádech?

MARY: Ne, Martine, nechci ti lhát. (Skloní se, vážně.) Když jsem se před časem podívala do vody, tu jsem poznala, že brzo mi as zbělí hlava. A třeba jsem neměla krásné tváře, věř, až po ní budou splývat měkké, bílé vlasy — nebude druhé, která by se mi vyrovnala v celém našem kraji.

MARTIN (s opravdovým údivem): Na mou duši, tys chytrá, šlakovitě chytrá ženská!

MARY (vítězoslavně): To také jsem a povídám ti, Martine, žena s pěknými bílými vlasy je tuze hezké podívání. Což nevíš, jak mladí hoši by oči nechali na Kitty Bawnové, co prodává pálenku?

MARTIN (sejme klobouk a ohmatává si holou leb): Podívej se, Mary — podívej, jestli mi zde také něco takového bílého vyrůstá?

MARY (velmi zhrdavě): Tobě? Odpusť ti Pán Bůh všecky hříchy, tvá lebka je holá jako starý turek, pohozený v hnojůvce. Už je zbytečno, Martine, chlubit se svou krásou, kdy vše už dávno je to tam!

MARTIN: Tvrdá slova, takhle vzít člověku jedinou

útěchu. — Tak jsem si myslel, nebylo by nám zrovna zle — jistě ne hůř, než když nám ještě nebyl vrácen zrak — a to byl by skoro zázrak, na mou duši! Ale teď už nebudu mít pokoje, když vím, ty že jsi hezkou stařenou, s bílými vlasy — a já holý jako starý turek —

MARY: Já za to nemohu, Martine. Já tě nestvořila s těma krtčíma očima, odstávajícíma ušima a kostrbatou bradou.

MARTIN (drbe se na bradě; náhle zazáří potěšením): Na něco jsi zapomněla, třebaže jsi tuze zchytalá ženská.

MARY: Na tvoje plouhavé nohy? Nebo snad na křivý nos a kolena, tlukoucí o sebe?

MARTIN (se zhrdavým potěšením): He, he, he, vida, vida — tak mluv jen dál, moudrá paní!

MARY (překvapena žertovným jeho tonem): Chceš-li zase lhát, tož lži sám sobě, Martine.

MARTIN (rozčilen vybuchne): Ne, nelžu, ale to chci říci — nechám si v krátku narůst vousy, dlouhé, bílé, jak z plynoucího hedvábí. Není takových v celém kraji Východu! Oh, bílé, vlající vousy, toť překrásná věc na starci, Mary Douleová; to se za-

stavují i bohatí v údivu a podávají stříbrňáčky, ba i zlaťáčky — jo! A tobě vousy nikdy nenarostou, Mary Douleová, nikdy, povídám, dokavad ti bude jazyk v hubě mlít!

MARY (rozradostněna se směje): Nu, to jsme tedy přec jen hezkým párkem a budeme se dobře mít a hodně si ještě popovídáme, než nás na krchově pochovaj'!

MARTIN: To budem, ženo, a jak se budem mít! S pomocí Pána Boha všemohoucího! Neboť jsem slyšel, že starci, který má dlouhé, bílé vousy, uvěří i kněz, a třeba Bůh ví jaké lži povídal.

MARY: Už slyším cvrlikat ptáčka, víš, jednoho z těch žlutavých, co zjara přilétají od moře. — A brzo začne slunko hřát a vzduch naplní se sladkou vůní. — Bude to tuze krásné, Martine, tak si tu tiše hovět a vdechovat tu vůni ze všeho, co roste a pučí ze země.

MARTIN: Však teď už cítím vůni květin, co rostou na stráni, a kdybys zbytečně neklábosila, slyšeli bychom i jehňata z Griananu, třebaže jejich mečení zanikalo v jekotu řeky, tam v dolině.

MARY (naslouchá): Máš pravdu, jehňata mečí, sly-

ším je. A také kokrhat kohouty a slepice, co snášejí vajíčka, slyším je na míli cesty odsud, za pahorkem.

MARTIN: A co zavznívá tam odtamtud, od západu?
(Slyšeti slabý zvuk zvonce.)

MARY: To asi není z kostela, neb vítr vane od moře.

MARTIN (zaražen): Myslím — že to zvoní ten starý svatý —

MARY: Rač nás Pán Bůh chránit od svatých Páně!
(Oba naslouchají.) Je to on — a kráčí sem — docela jistě!

MARTIN (zkoumavě): Což abychom utekli, Mary Douleová?

MARY: Ale kudy — a kam, Martine?

MARTIN: Tou cestou mezi močály — když se do-
belháme ke hrázi a potom mezi bezová křoviska,
živá duše nás nenajde, a kdyby i sto lidí po nás
slídilo. Ale nevím — bojím se, abychom za tu dobu,
co jsme viděli, nebyli odvykli hledat pěšiny, a teď
jí nenajdem.

MARY (vstane): Však ty cestu najdeš, jen to zkus.
To musím říci, v tom byls vždycky chlapík — ce-
stu najít, ať je už pod sněhem, neb na ní listí na-
padaného vysoko.

MARTIN (vezme ji za ruku): Pojď jen, pojď. Jen kousek odtud počíná se pěšina. — (Chtějí odejít děrou ve zdi.) Ej — tu něco vězí, díra je něčím ucpána — je to strom, či co? To od té doby, co jsem tudy posledně šel —

MARY: A nemůžeme podlézt pod tím, čím je díra ucpána?

MARTIN: To je těžko povědít — tu je dobrá rada drahá. Ej — je to zatracené býti slepým! Člověku nelze ani utéci, když se bojí, aby mu zas nevrátili zraku!

MARY (skoro v slzách): Je to osud! Bůh nás opatruj! A co by nám spomohlo, kdyby nám zas byl vrácen zrak? Jen bychom viděli, jak nám bílé vlasy denně řídnou a černají špínou od prachu a lijavců.

(Zvuk zvonce zavznívá blíže.)

MARTIN (v rozpacích): Už jsou tu — už neunikneme.

MARY: Nemůžeme zalézt do trní, co roste u kostela?

MARTIN: Zkusme to. (Chvíli naslouchá.) Pospěšme — už se prodírají lesem — slyším praskat větvice. (Plouží se ke kostelu.)

MARY: To tak mladé holky štěbetají — až se ha-

luze ohýbají! (Dostihnou keřů.) Tady, Martine, tady je keř — po mé levici. Počkej, zalezu tam první — jsem silnější tebe — snadněji by mne zmerčili.

MARTIN (úzkostlivě se obrátí stranou k lesu):⁶ Drž už raději hubu, ať nás neslyší —

MARY (částečně skryta v křoví): Pojd', polez za mnou. (Oba pokleknou mezi křovím, jsouce úplně viditelní.) Myslíš, že je nás teď vidět, Martine?

MARTIN: Řekl bych, že ne, ale čert jim věř! Jsou s nimi mladé holky — oh, mor na ně! Ty mají tak slídivé oči, že by myslím vyslídily ubohého starce, byť už třeba ležel pod drnem.

MARY: Nemluv hříšně, Martine; třeba jsi jen šeptal. Mohlo by se stát, že by prst Boží na nás ukázal.

MARTIN: Mluvíš hloupě, Mary — což jsi neslyšela svatého, když povídal, že právě hříšností a bezbožností přišla na svět slepota?

MARY: No, když je tomu tak, tož tedy řekni něco hodně hříšného — nebo zaklej pořádně — a voda ztratí tím svou moc.

MARTIN: Jak bych teď mohl klít, když se celičký třesu strachy... A kdybych i mohl, čert ví, co nás dnes od toho svatého zachrání, modlitba, aneb klení?

MARY: Už jsou tu — slyším jejich kroky po kamení harašit.

3

(S prava vystoupí světec s Timmym a Molly, oděnými ve sváteční šaty. Vesničané je provázející, muži i děvčata jsou ve všedních oblecích jako v dějství prvé.)

TIMMY: Slyšel jsem dnes, svatý otče, že Martin i jeho žena potulovali se po silnici. A myslím, že kdybys je uviděl, slitoval by ses nad nimi a znovu je vyléčil.

SVĚTEC: Snad že učinil bych tak s pomocí Hospodinovou. Ale kde vůbec jsou? Nemám času nazbyt, když mám ještě vás dva oddat v kostele.

MAT SIMON (na místě, kde seděli slepci): Tu na kamení leží jejich traviny. To jistě nebudou daleko.

MOLLY (spatří oba slepce, ležící na zemi; s údivem na ně ukazuje): Podívej se tamhle, Timmy!

(Všichni zahledí se ke křoví a spatří Martina i Mary, třesoucí se strachy.)

TIMMY: Ah — ty líná kůže! Natáhne se tu za bo-

žího dne! (Jde k Martinovi a křičí.) Vstávej, lenochu! Málem bys svou ospalostí propásl nejkrásnější chvíli, Martine...! Ej — jsou tu oba pohromadě — Bůh vám pomoz a i nám!

MARTIN (vyleze s Mary ze křoví): Co chceš, Timmy, kováři? Proč nepřeješ nám klidu?

TIMMY: Přišel svatý mnich, aby ze mne a z Molly udělal párek manželský — poprosil jsem ho, aby se znovu nad vámi slitoval a zase vám vrátil zrak. Mám dobré srdce a je mi tě líto, třeba jsi byl nicotný, bláznivý chlap! Myslím, jak zle by ti as bylo, kdybys tu zas posedával v slepotě — teď, když jsi poznal svět a mohl pracovat a chleba si vydobývat.

(Martin chopí Mary za ruku a pokouší se odejít s ní na pravo. Oba jsou umazáni hlinou a pokryti travinami. Martin ztratil klobouk.)

LID: Jdete špatně, Martine — tudy vede cesta, tudy! (Postrčí ho směrem do středu, kde stojí světec. Oba stanou před ním jako ubozí hříšníci.)

SVĚTEC: Nebojte se, ubozí, neboť veliká jest milost Páně.

MARTIN: Nebojíme se, otče svatý!

SVĚTEC: Často se již přihodilo, že ti, kdož vyléčeni byli vodou ze studny čtyř krásných světců Božích, zase v krátkém čase zraku pozbyli. Ale ti, kteří uzdraveni budou po druhé, ti vidí až do své hodiny smrtelné. (Sejme víko s konve.) Jen skrovně vody zbylo v konvici, ale s Boží pomocí stačí vám oběma. Teď poklekněte —

(Martin i s Mary plouží se stranou, chcete uniknouti.)

SVĚTEC: Pravím, abyste poklekli zde na silnici; není třeba tentokráte chodit do kostela.

TIMMY (hněvivě otočí Martina): No — spletl se ti mozek, Martine? Tuto je, kde máš pokleknout. Což jsi neslyšel, co k tobě právě promluvila jeho důstojnost?

SVĚTEC: Poklekni, pravím; půda, na níž stojíme, je vyschlá.

MARTIN (násilně): Jdi svou cestou, otče svatý, a nás nech s pokojem. Nedbáme tebe!

SVĚTEC: Nemluvil jsem o pokání a postu. Pán těžké břímě na vás vložil tím, že vzal vám zrak. Nebojte se a poklekněte, abych vám jej na něm zase vyprosil.

MARTIN (u velké nesnázi): Nechceme vidět, otče svatý. Jdi po svých, posti se a modli, neb dělej, co ti libo, ale nás nech s pokojem na našem rozcestí. Je nám tu dobře a na zrak kašleme.

SVĚTEC (lidu): Což pozbyl rozumu, že nechce míti zraku a jít a pracovat a dívat se na zázraky tohoto světa?

MARTIN: Viděl jsem v krátku tolik zázraků, že toho má člověk na svůj bídný život víc než dost.

SVĚTEC (přísně): Nikdy doposud jsem neslyšel, že by kdo nejásal upřímnou radostí, když mu dopřáno dívati se na zemi i tvory živoucí, jež Bůh stvořil podle svého obrazu.

MARTIN (silným hlasem): To je nesmírně pěkný a utěšený pohled, otče svatý! — Co uviděl jsem nejdřív, když jsem zase prvně oči otevřel? Tvé vlastní zkrvavené nohy, rozdrásané trním a kamením! To také stvořil Bůh, podle svého obrazu? — A co viděl jsem v den poslední? Škaredost pekla, zářící z očí holky, kterou — Bůh ti odpusť — chceš právě oddávat s Timmym, kovářem. To byl tuze krásný pohled, že? A co vše pěkného jsem viděl na silnici — ej — povím ti to, otče svatý! Když od

severu fičelo a z mračen hřímalo, viděl jsem utahané koně, osly, ba i psy — a všichni hlavy věšeli a oči zavírali, jen aby neviděli —

SVĚTEC: A nikdy neslyšel jsi vyprávět o smavém jaře, o létě i o místech, kde svatí muži Irska zbudovali chrámy ke cti a chvále Hospodina, Pána našeho? Jen chorý rozumem může mluvit jako ty a vzdávati se pohledu na třpytná, vlnivá moře i vonné ostnatce, jež brzo vykvetou tam na pahorcích a změní jejich vrcholky v koše ze zlata, vyrůstající k nebesům!

MARTIN: Však ti mohu také povídat, a o lepších věcech, otče svatý. Když tak tu sedíme, slyšíme zpívat ptáky a bzučet včely v sítinách a v křoví příkopu. A sladkou vůni můžem vdechovat, když za teplých nocí s rosou z půdy vyvstává. A jindy zas slyšíme dravce, jak ostře letí povětrím, jak v honbě za čímsi. — My díváme se myslí k modrému nebi tam nahoru a vidíme také jezera a veliké řeky i pěkné stráně a pluhy, jak brázdy vyorávají.

SVĚTEC (lidu): Je tuším zbytečno déle k němu mluvit.

MOLLY: Štítí se práce, otče svatý, je lenoch! Než

jsi ho vyléčil, stále jen naříkal a skřehotal, jak by byl šťasten, kdyby byl vidomým.

MARTIN (se k ní obrátí): Pravdu díš; přával jsem si míti zrak. Ale když jsem prohlédl, zděsil jsem se toho, co jsem uviděl, a nejvíc zlého, potutelného pohledu tvých očí, jakým zíráš, když si z mužů tropíš dobrý den.

MOLLY: Nedbej jeho řečí, otče svatý. Ještě nedávno jinak ke mně mluvil. Zlé, bohaprázdné řeči vedl, tuze hříšné na ženatého muže. Věř, že dobře učiníš, necháš-li ho v slepotě; tak bude nejlíp poslouženo jeho zlému, nicotnému srdci.

TIMMY (světci): Ale snad mohl bys pomoci jeho ženě, důstojný otče. Jest tichá žena, nikdy neublíží nikomu, ani špatných slov nemluví — nejvýš, že nadává, když ji mladé holky ze vsi škádlívají.

SVĚTEC (k Mary): Máš-li rozum, Mary Douleová, poklekni u mých nohou a já navrátím ti zrak.

MARTIN (vzdorovitě): To neuděláš, otče svatý! Chceš, aby se na mne zase s opovržením dívala a mne častovala nevlídnými slovy až do svého skonání?

SVĚTEC (přísně): Přeje-li si, aby jí byl vrácen zrak,

nedopustím, aby kdo, tobě podobný, tomu zbraňoval. (K Mary) Poklekni, povídám.

MARY (v pochybě): Nech nás, otče svatý, tak, jak jsme. Uvidíš, že brzo nás zas poznají, jako šťastný párek slepých lidiček! Je nám dobře na rozcestí a každý rád nám skytne almužny.

MOLLY: Nebuď tak zatvrzelou, Mary, poklekni a svol, aby ti světec vrátil zrak. — Ať ten tam sám si sedá na rozcestí a prosí kolemjdoucích.

TIMMY: Nu, rozmysli si to, Mary Douleová. Ale chceš-li tvrdošíjně zůstatí slepou, tak jako jsi — věř, že nikdo z vesnice ti víc už nedá sousta pokrmu, aniž ti podá ruky pomocné a skytne útěchy v těžkostech života.

MAT SIMON: Když budeš míti zrak, Mary, můžeš si vždy dojít pro svého miláčka aneb ho dovést na rozcestí. A za večera mu můžeš hadry spravovat a hlídat ve dne v noci, aby ti ho žádná neodvedla.

MARY (napolo přesvědčena): To by mohlo být —
SVĚTEC: Poklekni, pravím, čeká mne ještě cesta daleká, než přijde noc, nemám kdy tratit čas.

LID: Nu tak poklekni, Mary, když svatý poroučí.

MARY (neklidně hledí na Martina): Snad že mají

pravdu — podrobím se, otče svatý, když poroučíš. (Poklekne. Světec sejme klobouk s hlavy a podá jej někomu z okolostojících. I ostatní muži obnaží hlavy. Světec pokročí, aby sňal Martinovu ruku s Maryna ramene.)

SVĚTEC (Martinovi): Odstup stranou, jsi tu zbytečným!

MARTIN (hrubě odstrčí světce a hrozebně stane u Mary): Odstup stranou ty, a nebeř mi klidu a pokoje se slepotou mé ženy...! Jakým právem mícháš se mezi nás, manžely, kterým za mák nerozumíš — a tropíš se svou svatou vodou a modlením takový hluk? Nech nás být, povídám, a táhni dál!

SVĚTEC: Kdyby člověk vidomý tak ke mně promluvil, nejčernější kletbu uvalil bych na něho — takovou, že by duši jeho stáhla do pekel. — Ale tys ubohý, slepý hříšník; Bůh sám ti odpusť — nedbám tvých řečí bezbožných. (Zdvihne konvici.) Odejdi v pokoji, ať mohu požehnat tvé ženě. A nepůjdeš-li, ti zde, co stojí okolo, tě k tomu donutí.

MARTIN (doléhá na Mary): Pojď, ženo, nedbej nikoho!

SVĚTEC (rozhořčen lidu): Odvedte toho muže; zažeňte ho na silnici!

(Několik mužů chopí se Martina.)

MARTIN (zbaběle se brání a křičí): Ať mne pustí, otče svatý! Poruč, aby mne pustili — smilování — nechť mne pustí, povídám, a pak můžeš vyléčit, koho chceš. Neslyšíš? — ať mne pustí!

SVĚTEC (lidu): Nechte ho, snad že se vrátil k rozumu.

MARTIN (osvobodiv se, hmatá cestu k Mary Douleové; shrouceným žalobným hlasem): Můžeš ji vyléčit, otče nejsvětější — ba můžeš, nechci už překážet. Jak bude šťastna, že zase uvidí tvou tvář! A uzdrav s ní i mne! Poznám aspoň, bude-li zas lhát, a ve dne v noci chci se jen na svaté muže Pána Boha všemocného dívat. — (Poklekne v předu, poněkud od Mary.)

SVĚTEC (částečně lidu): Ti, kdož dlouho byli slepými a mnoho přemítali, často o věcech podivných, nejsou jako my, prostí lidé, kteří den za dnem pracují, modlí se a Boha vzývají. Proto rád zapomenou příkrých jeho slov a třebaže v poslední chvíli se umoudřil, s pomocí Boží zbavím ho slepoty.

MARTIN (ostražitě naslouchá): Jsem připraven, ta-
tíčku náš svatý —

SVĚTEC (s konvicí v ruce, těsně u Martina): Po-
mocí vody ze studny čtyř krásných světců, pomocí
této vody, pravím, jejíž blahodějně krůpěje kanu
ve vyhaslé tvé oči — (Zdvihne konvici do výše.)

MARTIN (nenadálým pohybem vyrazí světci kon-
vici z ruky; ta kutálí se po silnici; Martin vstane;
lid rozrušen mručí): He, he, he, he! Jsem-li ubo-
hým, hříšným slepcem, mám chvála Bohu bystrý
sluch! Slyšel jsem dobře, jak ta troška vody v konvi
šplíchala! Teď táhni po svých, svatý muži! Třeba
jsi byl tuze pěkným svatým, nemáš ani tolik vtipu
jako já! Táhni jen, kam tě tvá schřadlá kolena a
rozdrásané nohy, s postěním a všemi hloupostmi
donesou. — Máš z toho holou kotrbu a ruku ten-
kou, jako kostlivec.

(Světce na okamžik přísně se na něho zahledí,
pak se odvrátí a zdvihne konev.)

MARTIN (přistoupí k Mary): A mají-li už někteří
právo dřít a potit se jako kovář Timmy, a jiní zas
modlit, postit se a pronášet zbožné řeči jako ty —
tož myslím, že i my máme právo sedět na rozcestí,

naslouchat větěrku, jak šumí listovím, a těšiti se z teplého slunéčka. Proč mučiti své duše pohledem na šedé, chmurné dny a svaté muže s rozdrásanýma nohama? (Doplíží se s Mary Douleovou k svému kameni.)

MAT SIMON: Bude to neštěstí a dopuštění Boží, strpíme-li v našem středu toho člověka! Otče svatý, nesešle Bůh kletby z širých nebes na celý kraj Griananu?

SVĚTEC (opáše svá bedra řemenem): Bůh je nejvyšš shovívavý, ale má i přísné tresty pro hříšníky a rouhače!

LID: Táhni z našeho kraje, Martine, i s tou babicí. Ještě aby nás z vůle Páně stihla bouře a krupobití! (Někteří se chystají Martina kamenovat.)

MARTIN (zdvihne kámen a hrozivě postaví se proti zástupu): Zpátky, sprostá chátro, anebo nejednomu z vás lebku do krvava zmaluju! Zpět, ničemové — a nemějte strachu; půjdeme a rádi — odejdem do jižních měst. Tam žijí jiní lidé, ti dovedou s chudšasem promluvit! Aspoň nebudeme vědět o jejich špatnosti a šerednosti. (Vezme Mary za ruku.) Pojď, ženo — půjdeme na jih. Tu těch máme víc než

dost! Tam tolik neprší a vaří tam silnější pálenku. Tady by člověk zašel mezi tou luzou, která od časného rozbřesknutí dne až do noci jen lže!

MARY (malomyslně): Baže tak, Martine. Máme právo odejít, byť i cesta byla daleká — jak slyšela jsem povídat. A je prý močál na pravo a močál na levo, a člověk musí přes kamení klopýtat! A k tomu vítr od severu fičí na záda. — (Odejdou, vedouce se.)

TIMMY (křičí za nimi): A cestou přijdete na široké řeky divých proudů! Chcete-li na jih, musíte přes ně — s kamene na kámen. — Tak myslím, že se oba někde utopí.

SVĚTEC: Samotni svůj osud sobě volili, Bůh buď duším jejich milostiv! (Zacinká svým zvoncem.) A teď Molly Byrneova i ty, Timmy kováři, vkročte v Boží chrám. Oddám vás s vůlí Páně a požehnání vyprosím vám všem.

(Obrátí se ku chrámu. Lid sestaví se v průvod. Všichni se schýlenými hlavami kráčejí do chrámu.)

Opona.

VÝSLOVNOST JMEN

Mary Douleová — Märy Daulová

Molly Byrneová — Molly Börnova

Mat Simon — Mat(ěj) Saimen

Ballinatone — (přízvuk na první slabice)

Glenassil — (přízvuk na prostřední slabice)

Annagolan — Annagaulan

Grianan — Graianan

Iveragh — Ivro

Laragh — Lara

Cork — Kork

S P O M O C Í B O Ž Í
A P Ř Á T E L
D O B R É H O D Í L A

V dubnu léta Páně

1 9 2 1

Vytiskli Kryl a Scotti v N. Jičíně

Sklad Stanislavy Jílovské

Praha II, Štěpánská 41

a Marty Florianové

v Staré Říši

na

Moravě

D E O G R A T I A S